

1. Алпатов В. Япония: язык и культура Мэйдзи [Електронний ресурс]. Режим доступа: <https://books.google.com.ua/books?id=pV-qCAQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
2. Юхименко, П. Леоненко П. Історія соціальної сфери та політики та соціальної думки. Київ: Основа, 2011. 239 с.
3. Очерки новой истории Японии (1640–1917) / Под ред. А. Гальперина. Москва: Изд-во восточной литературы, 1958. – 598 с.
4. Фредерик Л. Повседневная жизнь Японии в эпоху Мэйдзи [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://litresp.ru/chitat/ru-/Ф/frederik-lui/povsednevnyaya-zhiznj-yaponii-v-epohu-mejdzi>

В. В. Лушак

ДУ «Інститут всевітньої історії НАН України» (м.Київ)

МІСЦЕ ФЕРМЕРСЬКОГО БЛОКУ (1921-1923 РР.) В АГРАРНІЙ ПОЛІТИЦІ АДМІНІСТРАЦІЇ В. ГАРДІНГА

Реформізм «Нового курсу» Ф. Рузвельта у 30-х рр. ХХ ст. був заснований на державному регулюванні суспільного життя США [2, с. 183]. Подібні заходи були продиктовані кризовою необхідністю, тому серйозного опору такій нетиповій зміні ролі держави в соціально-економічній політиці США в американському суспільстві, на період найбільш гострої фази «депресії», не було. Але за десятиліття до того, на початку 20-х рр. ХХ ст., ідея державного втручання в економіку розцінювалась як неприпустима та занадто радикальна, а в найбільш гострих інтерпретаціях як «прямий крок до соціалізму». Одними із перших, хто активно заговорив про розширення повноважень держави в економічній сфері були фермери, які, внаслідок різкого падіння цін на сільськогосподарські товари після Першої світової війни, перебували у вкрай важкому становищі та закликали до федерального регулювання сільськогосподарського ринку. Для відстоювання інтересів фермерів та просування аграрного законодавства в Конгресі США було засновано, так званий, Фермерський блок. Боротьба членів блоку з консервативно налаштованими, в питанні місця держави в економіці, республіканцями становить важливу сторінку історії аграрної політики США та цінний для України досвід функціонування галузевого лобізму у політиці.

Влітку 1920 р. економічний підйом воєнних та перших повоєнних років змінився в США економічною кризою 1920-1921 рр., викликаною перевиробництвом товарів у промисловості та особливо в аграрному секторі. На весну 1921 р. ціни основних сільськогосподарських товарів знизились в порівнянні з літом 1920 р. в 2-3 рази [4, с. 95]. У березні 1921 р., коли криза досягла найбільшої

глибини, на президентських виборах перемогу здобув республіканський кандидат В. Гардінг, який проголосив курс на повернення до «нормальності» (normalcy), тобто до мінімізації ролі держави в бізнесі. В області аграрної політики нова адміністрація пропагувала тезу про індивідуальну відповідальність кожного товаровиробника за результати свого господарювання. Політика реформізму, яка в період прогресивної ери проводилась Т. Рузвельтом та В. Вільсоном закінчилась.

Щоб стимулювати підвищення цін на внутрішньому ринку, уряд Гардінга задіяв протекціоністські інструменти. У липні 1921 р. Конгрес прийняв Білль про підвищення тарифних бар'єрів на імпорт товарів, що мало сприяти покращенню у галузях сільського господарства і важкої та сировинної промисловості. Постійне підвищення тарифів протягом тривалого періоду погіршило ситуацію у міжнародній торгівлі. Тому на наступний рік Гардінг запропонував перейти до більш гнучких тарифів, щоб покращити сировинний імпорт [1, с. 224]. Ціни на товари сільського господарства залишались нижчими в порівнянні з іншими товарами, що було причиною збитковості фермерських господарств.

Тривалий час фермери обмежувались неполітичним методом боротьби за свої права, шляхом об'єднання в сільськогосподарські кооперативи. Це допомагало їм обходити посередницькі фірми, які стягували за свої послуги (зберігання, переробки, перевезення, закупівлі сільськогосподарської сировини та товарів) високі ціни та встановлювала непомірні відсоткові ставки. Проте кооперативи не могли вирішити проблему низьких цін на сільськогосподарські товари. Стрімке падіння цін різко скоротило прибутки фермерів: в 1919 р., до початку аграрної кризи, валовий фермерський дохід складав 17,9 млрд. дол., а в 1921 р. він впав до 10,6 млрд. У таких умовах фермери були змушені звернутись за допомогою до федерального уряду [3].

З ініціативи впливових фермерських організацій у 1921 р. група сенаторів та члени палати представників федерального конгресу від сільськогосподарських штатів Заходу та Півдня об'єднались у так званий Фермерський блок. На чолі нового об'єднання став сенатор-республіканець від штату Айова Уільям Кеньон, серед членів були: сенатори Роберт Лафоллет, Дж. Норріс, Чарльз Макнері, Артур Кеппер та ін. [4, с. 182].

Фермерський блок протягом 1921-1923 рр. досяг суттєвих успіхів у сфері аграрного законодавства: біль про державний контроль за операціями м'ясоконсервних фірм; біль про контроль над операціями хлібних бірж; закон Кеппера-Волстеда про легалізацію

статусу фермерських кооперативів; акт про реорганізацію системи сільськогосподарського кредиту; біль Макнері про розширення повноважень Військово-фінансової корпорації через збільшення її фінансових ресурсів на 1 млрд. дол. Із фонду ВФК мала право видавати позики для кредитування сільськогосподарського експорту банкам, посередницьким компаніям, експортним фірмам та фермерським кооперативам [4, с. 191-221].

Білий дім, за винятком міністра сільського господарства Генрі К. Уоллеса, та основна маса республіканців закликали фермерів орієнтуватись на власні сили і на вміння пристосовуватись до ринкової кон'юнктури, без звернення до державного регулювання цін та великих державних асигнувань. Президент та його кабінет критикували членів Фермерського блоку за те, що вони сповідували не загальнонаціональні інтереси, а інтереси окремої групи суспільства, і щоб обмежити їх законодавчу ініціативу, використовували усі можливі політичні та інформаційні інструменти.

По мірі того, як промисловість США на кінець 1921 р. почала виходити з економічної кризи, зацікавленість конгресменів аграрним законодавством почала зникати, хоча аграрна криза тривала аж до 1924 р. Діячі республіканської адміністрації через ЗМІ намагались переконати американців, що вся провинна за кризу лежить на демократах та їх політиці державного регулювання економіки, і що лише повернення до традиційних принципів індивідуалізму та невтручання уряду в економіку дозволили подолати кризу. Звідси йшов висновок про те, що курс республіканської партії вірний та виправданий та, що його слід і надалі дотримуватись.

У другій половині 1923 р. Фермерський блок припинив своє існування як організована парламентська фракція, хоча окремі сенатори та члени палати представників продовжували і в подальшому боротьбу за реалізацію планів допомоги сільському господарству, зокрема, виступаючи з «програмою рівноправ'я сільського господарства» аж до початку Великої депресії.

Як підсумок, можна зазначити, що головним досягненням Фермерського блоку стало загальне схвалення конгресом принципу державної допомоги сільському господарству, що безумовно було кроком вперед в порівнянні з пануючою на той час ідеологією індивідуалізму та повного невтручання уряду в економічне життя суспільства. Фермери одні з найперших заговорили про необхідність федерального регулювання сільського господарства, а члени Фермерського блоку створили власне передумови для трансформації

державної аграрної політики, яка відбулась в період «Нового курсу» Ф. Рузвельта.

Література

1. Американський президентіалізм: інститут глави держави в США у персоналіях від зародження до сьогодення / за наук. ред. Н. М. Хоми. – Львів: «Новий світ-2000», 2018. – 369 с.
2. Коломойцев В. Э. 100 дней президента Ф.Д. Рузвельта / В. Коломойцев. – Киев: «Молодь», 1998. – 414 с.
3. Севостьянов Г.Н. История США. Том 3 / Г. Севостьянов. – М.: Наука, 1983. – 336 с.
4. Языков Е.Ф., Фермерское движение в США (1918-1929гг.) / Е. Языков. – М: Московский университет, 1974. – 340 с.

С. Ю. Мілютін

ЦДПУ ім. В. Винниченка, факультет історії та права

РОЛЬ ПАВЛІКІАНСЬКОЇ ЄРЕСІ У ФОРМУВАННІ ІДЕОЛОГІЇ ВІЗАНТІЙСЬКОГО ІКОНОБОРСЬКОГО РУХУ

Дослідження причин візантійського іконоборства викликає активні дискусії в академічному середовищі, що спричинено наявністю низки теорій, які часто носять суперечливий характер й не мають під собою ґрунтовної доказової бази, однак через фрагментарний стан першоджерел і на сьогодні мають своїх прихильників. Одна з таких теорій пояснює виникнення іконоборського руху впливом на ініціаторів гоніння проти святих образів павлікіанської секти. Аргументом на її користь прийнято вважати походження імператора-іконоборця Лева III Ісавра (717–741) зі східних провінцій, де павлікіани мали значну популярність; прихильність до павлікіан Константина V Копроніма (741–775); опозиційне ставлення до іконописних образів обох еретичних учень.

На зв'язок між іконоборством та павлікіанством уперше звернули увагу сучасники конфлікту щодо легітимності шанування іконописних образів, які натякали на спорідненість їхніх еретичних доктрин. У XIX ст. цю проблему порушували німецькі вчені Ф. Шлоссер, А. фон Гарнак і К. Шварцлозе. На початку XX ст. роль павлікіан у внутрішній політиці імператора-іконоборця Константина V вивчав французький історик А. Ломбар. У другій половині XX ст. вивчення стосунків між павлікіанами та іконоборцями вийшло на якісно новий рівень завдяки історичним розвідкам С. Геро, П. Лемерля, М. Лусе та Е. Арвейлер. Значну увагу на окреслену проблему звернули радянські вчені М. Сюзюмов, О. Ліпшиц та Г. Курбатов [1]. Не